

TÜRK TOPLUMUNDA SURİYELİLERE YÖNELİK ALGILANAN TEHDİTLER VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Hatice EKİCİ¹

Öz

Suriye savaşıyla birlikte, dünya genelinde başka ülkeye sığınma talebinde bulunan mültecilerin sayısında büyük oranda artış meydana gelmiştir. Takip ettiği açık kapı politikasıyla, Suriye krizinden en çok etkilenen ülkelerin başında Türkiye gelmiş ve en çok Suriyeli sığınmacıyı ağırlayan ülke konumuna dönüşmüştür. Başlarda Türk toplumunun Suriyelilere karşı tutumları misafirperverlik anlayışından yola çıkarak pozitifken, Suriyelilerin sayılarının ve kalış sürelerinin artmasıyla birlikte, bu tutum yerini yabancı düşmanlığı güden tutumlara bırakmıştır. Göçmenlere yönelik negatif tutum ve davranışları açıklayan kuramlardan, Bütünleşmiş Tehdit Kuramı, Sistemi Sürdürme Kuramı, Bileşik Araçsal Grup Çalışma Modeli, göçmenlere yönelik negatif tutum ve davranışların altında yatan en önemli faktörlerden birisinin tehdit algısı olduğunu öne sürmektedir. Çeşitli kaynaklardan beslenebilen tehdit algıları yerel halk ve göçmenler arasında çatışmaların temelini oluşturmaktadır. Bu çalışma, alanyazındaki bulgular ışığında, Türk toplumunun Suriyelilere yönelik tehdit algılarını incelemeyi amaçlamaktadır. Bu amaçla, 2014-2017 yılları arasında Türk toplumunun Suriyelilere yönelik olumsuz tutum ve tehdit algılarını konu edinen 25 makaleye içerik analizi yöntemiyle yaklaşmıştır. Araştırmanın bulguları, Türk toplumunun Suriyeli sığınmacıları, (1) kültürel yapıya, (2) sosyal ve ahlaki düzene, (3) ekonomik işleyişe, (4) güvenliğe ve (5) temel hizmet alanlarına erişime tehdit olarak gördüğünü ortaya koymuştur. Toplumdaki bu tehdit algıları, alanyazındaki tehdit kuramları ışığında tartışılmış ve çözüm önerileri sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Suriyeli sığınmacı, tehdit algısı, çatışma, olumsuz tutum, Türkiye

¹ Dr. Hatice Ekici, Psikoloji, haticeozen11@gmail.com, e-posta; Orcid No: 0000-0002-8032-9708

THREAT PERCEPTIONS OF TURKISH SOCIETY TOWARDS SYRIANS AND POLICY RECOMMENDATIONS

Abstract

With the out break of Syrian war, the number of refugees seeking asylum in another country worldwide has increased sharply. As a result of the Turkey's open border policy, Turkey has come one of the most affected countries by the crisis, and become the most Syrians hosted country. At the beginning of the Syrian influx, the attitudes of Turkish society towards Syrians were positive based on the understanding of hospitality. However, with the increase in the number of Syrians and the length of their stay, Turks' attitudes toward Syrians have turned to be xenophobia. According to Integrated Threat Theory, System Justification Theory and Unified Instrumental Model of Group Conflict, one of the most important factors underlying the negative attitudes and behaviors towards refugees is perceived threat. Perceived threat derives from several factors, and constitutes the basis of intergroup conflict between refugees and host-population. With the aim of examining threat perceptions of Turkish society towards Syrians, this research content analyzed 25 articles, published in between 2014-2017, focusing on negative attitudes and threat perceptions towards Syrians in the Turkish society. The analysis revealed that Turkish society considers Syrians as a threat in five different areas: (1) cultural (2) social and moral, (3) economic, (4) security and (5) access to basic service areas. These findings were discussed in the light of theories of threat perceptions, and policy recommendations were offered.

Key Words: *Syrian asylum seeker, threat perceptions, conflict, negative attitudes, Turkey*

Giriş

Son yıllarda artan insani krizler, uzun süren savaşlar ve politik istikrarsızlıklar zorunlu göç hareketleri olan mülteci akımlarını beraberinde getirmiş ve dünya genelinde başka bir ülkeye sığınma talebinde bulunan mültecilerin sayısında büyük oranda artış meydana gelmiştir (Castles ve Miller, 2008). Günümüzde, Suriye savaşının patlak vermesiyle birlikte dünya genelindeki toplam mülteci ve sığınmacı sayısı 2014 yılı itibariyle 46,3 milyona ulaşmıştır (UNHCR, 2014, s.3). Suriye krizinden etkilenen ülkelerin başında Türkiye gelmektedir. Takip ettiği “açık kapı politikasıyla” Türkiye, Suriye’ye komşu ülkeler arasında en fazla Suriyeliyi ağırlayan ülke konumuna dönüşmüştür (Tunç, 2015, s.36).

Dünyada mülteci sayısındaki artış ile birlikte, mültecilere kalıcı çözüm bulmak uluslararası topluluğun en zorlu gündemi haline gelmiştir. Bir çok mülteci için tercih edilen en iyi çözüm ülkelerindeki koşulların iyileşmesiyle birlikte ülkelere dönmek olsa da, bu durum çatışmaların uzaması ve politik istikrarsızlık sebebiyle gerçekleşmemekte, mülteciler göç ettikleri ülkelerde kalmaya devam etmektedir. 1951 Cenevre sözleşmesinde belirtildiği gibi, uluslararası topluluğun mültecileri koruması ve gözetmesi gerekirken (UNHCR, 2011), mültecileri ağırlayan Batı ülkelerindeki vatandaşlar mültecilere şefkat ve koruma odaklı yaklaşmamaktadır. Bunun yerine, mültecileri toleranssızlık, güvensizlik ve kıskançlık duygularıyla karşılamakta ve mültecilerin refahı ve yerel halkın refahı arasında ödenecek karşılıklı bir bedel olduğu algısını taşımaktadır (Fakih ve Marrouch, 2015; United Nations Secretary General, 2016). Artan Suriyeli nüfusun Türkiye’ye göçü ve gelen Suriyelilerin ülkede kalma eğilimlerinin artmasıyla birlikte, Türk toplumunda da Suriyeli sığınmacılara dair benzer negatif tutumlar görünür hale gelmiştir (Erdoğan, 2014; İçduygu, 2015).

Mültecilere dair negatif tutum ve davranışların temelinde “tehdit algısının” yattığı ileri sürülmektedir. Bu tehdit algısı, mültecilerin işe ihtiyaç duyması, yerel halkınkinden farklı değerlere sahip olması, sayıca fazla olmaları gibi birçok farklı kaynaktan türeyebilmektedir. Mültecilere yönelik tehdit algılarını açıklayan başlıca kuramsal yaklaşımlar, Bütünleşmiş Tehdit Kuramı (Integrated Threat Theory), Sistemi Sürdürme Kuramı (System Justification

Theory), Bileşik Araçsal Grup Çatışma Modeli olarak sıralanabilir (Unified Instrumental Model of Group Conflict). Bu kuramlar ışığında yapılan çalışmalar, tehdit algılarının mülteci ve sığınmacılara yönelik olumsuz tutum ve davranışları tetikleyen en önemli faktörlerden birisi olduğunu ve gruplar arası çatışmaların bu tehdit algıları etrafında şekillendiğini göstermiştir. (örn., Murray ve Marx, 2013; Riek, Mania ve Gaertner, 2006). Türk toplumunun Suriyelilere yönelik yabancı düşmanlığı güden tutum ve davranışları göz önünde bulundurulduğu zaman (bkz. İçduygu, 2015; Oytun ve Gündoğar, 2015), bu negatif tutum ve davranışların altında yatan tehdit algılarının anlaşılması, gruplar arası çatışmaları önlemek ve grupların barışçıl bir şekilde bir arada yaşayabilmelerini mümkün kılan politikaların geliştirilmesi adına önem taşımaktadır.

Türk toplumu ve Suriyeliler arasındaki dinamikleri konu edinen alanyazında, toplumunun Suriyelilere yönelik negatif tutumlarını inceleyen araştırmalara sıklıkla rastlanırken, bu negatif tutumların altında yattığı düşünülen tehdit algılarını sistematik olarak ele alan bir araştırma olmadığı bilinmektedir. Toplumsal düzeydeki negatif tutum ve davranışları inceleyen çalışmaların, Suriyelilere yönelik tehdit algılarına sadece sınırlı olarak değindiği fark edilmiştir. Bu çalışma, Türk toplumunun Suriyelilere yönelik tehdit algılarını sistematik olarak derlemeyi amaçlayarak alanyazındaki bu boşluğa hitap etmektedir. Bu amaçla, 2014-2017 yılları arasında Türk toplumunun Suriyelilere yönelik olumsuz tutum ve tehdit algılarını konu edinen 25 makale içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir.

Bu makalede ilk olarak, Türkiye deki Suriyeli sığınmacılar ve Suriyelilere yönelik negatif tutumlar ele alınacaktır. İkinci olarak, gruplar arası negatif tutumların altında yattığı düşünülen “tehdit algısı” ve ilgili kuramlar açıklanacaktır. Üçüncü olarak, alanyazındaki çalışmalar ışığında Türk toplumunun Suriyelilere yönelik tehdit algıları incelenecektir. Sonrasında, araştırmanın bulguları tehdit kuramları ışığında tartışılacaktır. Son olarak, politika yapımcılar için çözüm önerileri sunulacaktır.

Türkiye'deki Suriyeli sığınmacılar

2010 yılında Tunus'ta başlayan "Arap Baharı" olarak bilinen gösteriler, 2011'de Suriye'ye sızranmış ve halk tarafından gerçekleştirilen protestolar rejim güçleri tarafından şiddetle bastırılmış ve büyük katliamlarla sonuçlanmıştır (Tunç, 2015). Yoğun politik şiddet ortamından kaçan birçok Suriyeli Amerika, Avrupa, Lübnan ve Türkiye gibi dünyanın çeşitli bölgelerine sığınmışlardır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğinden (BMMYK) elde edilen verilere göre, dünyada 4,843,344 kayıtlı Suriyeli mülteci ve sığınmacı bulunmakta, bunların 2,6 milyonu Türkiye de kayıtlı gözükmektedir (Syria Regional Refugee Response, 2016). Suriyeli zorunlu göçü, Suriyelilerin yaşadığı şehirlerin demografik dağılımı üzerinde değişikliklere sebep olmuştur (Tunç, 2016). Suriyelilerin yoğun olarak bulunduğu ilk 10 il sırasıyla Şanlıurfa, Hatay, İstanbul, Gaziantep, Adana, Mersin, Kilis, Mardin, Bursa ve İzmir'dir. Şanlıurfada 383.059 Suriyelinin yaşadığı bilinirken, İzmir'de 84.864 Suriyeli olduğu tahmin edilmektedir (GİGM, 2016)

Türkiye'nin mülteci hukuku 1951 Cenevre sözleşmesine dayanmaktadır. 1951 tarihli Mültecilerin hukukuna ilişkin Cenevre sözleşmesi mülteciliği, mültecilerin haklarını ve uluslararası topluluğun mültecileri koruma ve kalıcı çözümler üretme sorumluluklarını tanımlamaktadır (UNHCR, 2011). Cenevre Sözleşmesine göre, mültecilik "Menşei ülkesi dışında bulunan, ırkı, dini tabiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi görüşü sebebiyle zulüm görmekten haklı nedenlerle korku duyan ve ülkesinin korunmasından yararlanamayan ya da yararlanmak istemeyen veya zulüm korkusu nedeniyle buraya dönmek istemeyen kişi" şeklinde tanımlanmaktadır (UNHCR, 2011, s.5). Bir ülkede sığınma hakkı verilen kişiye mülteci denilirken, "bir ülkeye mülteci olarak kabul edilmek isteyen ve statüsüne ilişkin yaptıkları başvurunun sonucunu bekleyen kişi "sığınmacı" olarak ifade edilmektedir (Göç Terimleri Sözlüğü, 2009, s. 49). Türkiye'nin mülteci hukuku 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne dayanmasına rağmen "uluslararası hukuk tanımlarından farklı olarak mülteci ve sığınmacı kavramları coğrafi çekinceye göre belirlenmiştir" (Şimşek, 2018, s. 376). Türkiye sadece Avrupa'dan gelen sığınmacılara mülteci statüsü vermekte olup, Irak, Somali, Suriye, Afganistan gibi Avrupa dışındaki ülkelerden gelen sığınmacılar mülteci olarak kabul edilmemektedir. Bu nedenle, Türkiye'ye

sığınan Suriyeliler “geçici koruma” kapsamında sığınmacı olarak kabul edilmektedirler (Şimşek, 2018).

Türkiye’ye sığınan Suriyelilerin sayısı her geçen gün yükselmekte, gelenlerin de süreç içerisinde Türkiye’de kalma eğilimleri artmaktadır (Tunç, 2015). Dünyaların farklı bölgelerinde yaşayan mülteciler dikkate alındığı zaman, mültecilerin üçte birinin geri dönmeme ihtimali olduğu tahmin edilmektedir (Güçtürk, 2014). Erdoğan’a (2014, s.6) göre, savaş sona erse dahi, “Suriyeli sığınmacıların büyük bir kısmının geri dönmeme ve sürekli olarak Türkiye de yaşama olasılıkları oldukça yüksektir” . Türkiye de yaşayan Suriyelilerin sayılarının ve kalış sürelerinin artmasıyla birlikte, Suriyeliler halk tarafından “uzun kalan” misafir olarak görülmeye başlamış olup, bu durum sosyal, ekonomik ve politik problemleri de beraberinde getirmiştir.

Alanyazındaki çalışmalar, Suriye göçünün ilk yıllarında Türk halkının Suriyelilere dair tutumlarının “misafirperverlik” değerinden yola çıkarak pozitif olduğunu, ancak sığınmacıların sayısındaki artış ile birlikte, bu olumlu tutumun yerini gruplar arasında sosyal gerginliğe, negatif tutumlara ve yabancı düşmanlığı güden tepkilere bıraktığını göstermektedir (bkz. İçduygu, 2015; Kirişçi ve Ferris, 2015; Oytun ve Gündoğar, 2015). Türk toplumunun Suriyelilerin kalıcılığına dair görüşlerini ele alan araştırma, toplumun %84’ünün Suriyelileri misafir olarak gördüğü, savaş sona erdiği zaman ülkelerine geri gönderilmelerinin gerektiği ve vatandaşlık verilmemesi gerektiğini düşündüğünü ortaya koymaktadır (Erdoğan, 2014). Gazetelerin Suriyeliler hakkında yayınladığı haberlerin konuyu ele alış şeklini inceleyen araştırmalar, Suriyelilerle ilişkilendirilen haberlerin önemli bir kısmının “olumsuz” bir yaklaşımı içerisinde barındırdığını, meseleleri bir sorun olarak ele aldığını göstermektedir. Gazete haberlerinde, Suriyelilerin savaş, toplumsal huzursuzluklar, ekonomik anlamda işsizlik, barınma koşulları gibi olumsuz gelişmeler etrafında haberlere konu olduğu görülmektedir (Göker ve Keskin, 2015; Ünal, 2014).

Toplumdaki negatif tutumlar zaman zaman yerel halk ile Suriyeliler arasında çatışmalara sebep olmaktadır (Kirişçi ve Ferris, 2015; Tunç, 2015). Ulusal ve uluslararası gazete haberlerine yansıdığı kadarıyla, Suriye göçünün

başladığı tarihten itibaren, Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı Gaziantep, Şanlıurfa, İstanbul gibi şehirlerde Türk halkı ve Suriyeliler arasında gerginlikler yaşanmaktadır. Kısaca bakacak olursak, Gaziantep'te artan işsizliğe yönelik düzenlenen protesto yürüyüşlerinde Suriyeliler protestocular tarafından saldırıya uğramıştır (Hürriyet, 14 Ağustos 2014). Diğer bir olayda, pazarda hamallık yapan bir Türk, iş imkanlarını çaldığını gerekçe göstererek Suriyeli bir işçiyi taciz ederek suçlamıştır (Habertürk, 8 Ağustos 2014). Çatışmalar sadece ekonomik çıkar kaynaklı olmayıp, kültürel ve güvenlik faktörleri de yerel halk ve Suriyeliler arasında çatışmalara sebep olmaktadır. İstanbul, İkitelli de oturan yüzlerce kişi Suriyelilerin varlığından rahatsız olduklarını, Suriyelilerin Türk genç kızları taciz ettiğini ifade ederek polisle çatışmışlardır (Hürriyet, 25 Ağustos 2015). Bu bulgular ışığında, Türk toplumunun Suriyelilere yönelik sergilediği negatif tutum ve davranışlar ve bunların çatışmalara neden olabileceği açıkça görülebilmektedir.

Gruplar arası ilişkiler bağlamında “algılanan tehdit”

Araştırmacılar, mültecilerin onlara ev sahipliği yapan toplumlarda tehdit duygusunu tetiklediğini fark etmişlerdir (bkz. Esses, Hodson ve Dovidio, 2003; McKay, Thomas ve Kneebone, 2011; Schweitzer, Perkoulidis, Krome, Ludlow ve Ryan, 2005; Stephan, Renfro, Esses, Stephan ve Martin, 2005). Şöyle ki, mülteciler işe, barınmaya, sağlık hizmetlerine ve dil eğitimi gibi çeşitli hizmetlere ihtiyaç duymakta, farklı kültürel, etnik ve dini kimliğe sahip olabilmekte ve hatta yerel halkın ahlaki değerleriyle çatışan değerlere de sahip olabilmektedirler. Yanısıra, mülteciler tüberkloz ve Hiv/Aids gibi yüksek enfeksiyonlu hastalıkların yaygın olduğu ülkelerden göç edebilmekte ve bu hastalıkları göç ettikleri ülkeye taşıyabilmektedirler. Bütün bu olası tehdit kaynaklarının kombinasyonları (hayali veya gerçek) ev sahibi toplumların mültecilere karşı tutum ve davranışlarını belirlemektedir. Alanyazındaki araştırmalar tehdit algısının mültecilere karşı tutum ve davranışları belirleyen en önemli faktörlerden birisi olduğunu ortaya koymaktadır (Murray ve Marx, 2013; Riek, Mania ve Gaertner, 2006).

Mülteciler ve sığınmacılar bağlamında, ev sahibi toplumların negatif tutum ve davranışlarının altında yattığı düşünülen tehdit algısına odaklanan

çeşitli kuramsal yaklaşımlar mevcuttur. İlk olarak, Bütünleşmiş Tehdit Kuramı, negatif tutumlar ve ayrımcı davranışların temelini oluşturan 4 farklı gruplar arası tehdit öne sürmektedir: (1) gerçekçi tehdit, (2) sembolik tehdit, (3) negatif kalıp yargı (stereotip), (4) gruplar arası kaygı (Stephan, Ybarra ve Bachman, 1999). Gerçekçi tehdit kapsamında, bireyler grup üyelerinin fiziksel varlığına, kaynaklarına, politik ekonomik gücüne, sağlığına, iş imkanlarına tehdit olarak bakmaktadır. Sembolik tehdit ise, iç grup ve dış grup üyelerinin ahlaki değerlerinin, normlarının, inançlarının, tutumlarının ve değerlerinin çatıştığı durumları temsil etmektedir. Negatif kalıp yargılar dış grup üyelerinin tembellik, agresiflik, kabalık, yalancılık gibi negatif özelliklere sahip olduklarına dair inançlardır. Son olarak da, gruplar arası kaygı insanların gruplar arası bağlamlarda hissettikleri belirsizlik ve tehdit olarak tanımlanmakta olup, insanların nasıl algılanacaklarını ve kabul edilip edilemeyeceklerini bilememelerinden kaynaklanmaktadır (Pettigrew ve Tropp, 2006). Kuram literatürde sığınmacıları ve azınlıkları kapsayan birçok “dış grup” üzerinde sınanmış olup, desteklenmektedir (Stephan, Ybarra ve Bachman, 1999).

Son yıllarda ortaya atılan Sistemi Sürdürme Kuramı (Jost ve Banaji, 1994), insanların var olan sosyo-politik sistemi ve statükoyu koruma eğiliminde olduklarını öne sürmektedir. Kuram, statükoya dair algılanan değişikliklerin direk olarak tehdit algısı ve rekabet yaratabileceğini belirtmektedir. Bu çerçevede, mültecilerin kültürel ve ahlaki değerleri ve gelenekleri sosyal, politik ve ekonomik değişiklikler yarattığı için, statükoya karşı tehdit olarak algılanabilmektedir. İnsanlar mültecilerin sistem tarafından ne derece kabul gördüğünü ve desteklendiğini algırlarsa, onlara karşı tutumları o derecede iyileşmektedir (Feygina, Jost ve Goldsmith, 2010; Gaucher ve Jost, 2011; Jost ve Banaji, 1994).

Bileşik Araçsal Grup Çatışma Modeli (Unified Instrumental Model of Group Conflict) (Esses, Jackson ve Armstrong, 1998; Esses, Jackson, Dovidio ve Hodson, 2005) ekonomik meseleler ve değerlerin rolünü vurgulayarak mültecilere karşı negatif tutum ve davranışları açıklayan başka bir kuram olarak öne sürülmektedir. Bu kurama göre, belli bir dış grup varlığında, çevresel faktörler (istikrarsızlık, savaş korkusu, ekonomik zorluklar...) ve ideolojiler

(kendi grubunun üstün olduğuna inanma, milliyetçilik...) birbirlerini tetikleyerek gruplar arasında algılanan rekabet yaratabilmektedir (Esses ve Jackson, 2008). Sayıca artan olarak algılanan gruplar ve iç grup üyelerinden oldukça farklılaşan gruplar rekabet kaynağı olarak görülme noktasında büyük risk altındadır. Algılanan rekabet iş imkanları gibi maddi kaynaklar üzerine olabildiği gibi, sembolik kaynaklar, değerler ve kültür gibi daha elle tutulmayan kaynaklar üzerine de olabilmektedir. Esses ve Jackson (2008), algılanan rekabetin diğer gruba karşı negatif tutum ve davranışlara neden olabileceğini ve bu negatif davranışların temelinde de rekabetin kaynağını, yani mültecileri ortadan kaldırma isteğinin yattığını belirtmektedir. Modeli ele alan araştırmalar, rekabet algısının mültecilere karşı önyargıya ve ayrımcılığa sebep olduğunu destekleyen bulgular üretmişlerdir (Jackson ve Esses, 2000; Pratto, Sidanius, Stallworth ve Malle, 1994). Yukarıda bahsedilen tehdit kuramları, gruplar arası negatif tutumların altında yatan tehdit algılarının sayıca fazla olma, kültürel olarak farklı olma, ekonomik imkanları paylaşma gibi bir çok alandan beslenebileceğini ve gruplar arası çatışmalara neden olabileceğini ortaya koymaktadır.

Türk toplumu ve Suriyeliler arasındaki dinamikler göz önünde bulundurulduğu zaman, Türk toplumunun Suriyelilere yönelik negatif tutumlarının altında yatan “tehdit algılarının” anlaşılması, gruplar arası çatışmaları önlemeye ve gruplar arası ilişkileri iyileştirmeye yönelik, toplumun kaygılarını azaltan, uygulanabilir politikalar geliştirmesi adına önemlidir. Bu kapsamda, bu araştırma, Türk toplumunun Suriyelilere yönelik tehdit algılarını alanyazındaki bulgular ışığında incelemeyi amaçlamaktadır. Spesifik olarak, bu çalışmada, 2014-2017 yılları arasında yayımlanmış, Türk toplumunda Suriyelilere yönelik negatif tutumlar ve tehdit algılarını konu edinen, 25 makale içerik analizi yöntemiyle incelenecektir.

Yöntem

Örnekleme

Araştırmanın örneklemi, 2014-2017 yılları arasında, Türk toplumunun Suriyelilere yönelik olumsuz tutum ve tehdit algılarını konu edinen, bilimsel

rapor ve ulusal veya uluslararası hakemli dergilerde yayınlanmış makalelerden meydana gelmektedir. Araştırmada kullanılan çalışmalara, Google akademik veritabanı üzerinden yapılan tarama sonucunda ulaşılmıştır. Makale seçim kriterleri olarak, 2014-2017 yılları arasında, bilimsel rapor olarak veya ulusal/uluslararası hakemli bir dergide makale olarak yayınlanmış olması, özgün ve ampirik bir çalışma olması, Türk toplumunun Suriyelilere yönelik tehdit algılarını katılımcıların kendi beyanlarına dayanarak (self-report) ele almış olması kriterleri aranmıştır. Bu bağlamda, kongre özet bildirimleri, derlemeler, kitap ve tezler ve Suriyelilere yönelik yazılı basın ve sosyal medyadaki haberleri inceleyen araştırmalar dahil edilmemiştir.

Araştırmada kullanılacak makalelere, Google akademik veri tabanında “Suriyeli sığınmacı ve tehdit”, “Suriyeli mülteci ve tehdit”, “Suriyeliler, yerel halk ve tehdit” anahtar kelimeleri kullanılarak yapılan arama sonucunda ulaşılmıştır. Yapılan tarama sonucunda, belirtilen sözcük gruplarının kullanıldığı 1984 sonuca ulaşılmıştır. Tüm yazılar araştırmacı tarafından gözden geçirilmiş, tekrarlayan, konu ile ilgili olmayan ve seçim kriterleri dışında kalan çalışmalar elendikten sonra araştırmaya 47 çalışma ile devam edilmiştir. Çalışmaların detaylı incelenmesi aşamasında toplumun Suriyelilere yönelik tehdit algılarını konu edinen ancak Türk toplumun kendi beyanlarına dayanmayan 22 çalışma daha elenerek analizler, 25 çalışma üzerinden yapılmıştır.

Veri analizi

Bu çalışmanın amacı kapsamında, araştırmaya dahil edilen çalışmaların bulguları içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. İçerik analizi, “çeşitli metinlerin içeriğini, naif bir okumayla doğrudan kendini ele vermeyen öğelerini sınıflandırmak ve yorumlamak amacıyla sistematik, objektif ve hatta mümkünse nicel olarak incelemesini sağlayan bir tekniktir” (Robert ve Bouillaget, 1995 akt. Bilgin, 2014, s. 2). İçerik analizinin teknikleri incelenecek mesajlara ve araştırmacının amacına göre farklılık göstermektedir. Bu araştırmada, içerik analizi tekniklerinden, kategorisel analiz kullanılmış olup kategoriler açık kodlama yaklaşımıyla ele alınmıştır. Kategorisel analiz, “belli bir mesajın önce birimlere bölünmesini ve ardından bu birimlerin, belirli kriterlere göre kategoriler halinde gruplandırılmasını ifade eder” (Bilgin,

2014: 19). Açık kodlama yaklaşımında ise, kategoriler önceden saptanmaz, mesajlar ele alınıp, tekrar tekrar gözden geçirildikçe yeni bir kategori sistemi geliştirilir (Bilgin, 2014). Bu araştırmada, Bilgin (2014) tarafından tarif edilen içerik analizinin 4 aşaması takip edilmiştir: araştırma hedeflerini belirleme, örnekleme belirleme, kategorilendirme, betimleme ve yordama.

Bulgular

Türk toplumunun Suriyelilere karşı negatif tutumlarının temelinde yatan tehdit algıları 5 başlık altında toplanabilir: (1) kültürel tehdit, (2) sosyal ve ahlaki düzene tehdit, (3) ekonomik tehdit, (4) güvenlik tehditi ve (5) temel hizmet alanlarına erişim tehditi. Bu çalışma kapsamında taranan 25 çalışmanın, % 32'sinin Suriyelileri kültürel tehdit, % 20'sinin sosyal ve ahlaki düzene tehdit, % 32'sinin güvenlik tehditi, % 24'ünün temel hizmet alanlarına erişim tehditi ve % 48'inin ekonomik tehdit olarak ele aldığı bulunmuştur. Bu kısımda, Türk toplumunda var olduğu düşünülen yukarıda bahsedilen tehdit algıları detaylı olarak ele alınacaktır.

Kültürel tehdit

Türk toplumunun Suriyelilere yönelik negatif tutum ve davranışlarını konu edinen alanyazındaki çalışmalar, bu negatif tutum ve davranışların altında yatan en önemli nedenlerin başında Suriyeliler ile yerel halk arasındaki kültürel farklılıkların olduğunu belirtmekte ve toplumsal düzeyde deneyimlenen kültürel farklılıkların Suriyelilerin “kültürel tehdit” olduğu yönündeki algıların oluşmasına zemin hazırladığını ortaya koymaktadır. Erdoğan (2014, s. 24-35) tarafından yapılan araştırma, “Türk toplumunun % 45,3'ünün Suriyeliler ile arasında çok ciddi kültürel mesafe koyduğunu” ve “%66,3'ünün Suriyelilerin Türk toplumuna uyum sağlayacaklarına inanmadıklarını” ortaya koymaktadır. Suriyelileri kültürel olarak farklı Suriyelilerin Türk toplumuna uyum sağlayamayacak kadar farklı olduğunun düşünülmesi toplumda ki kültürel tehdit algısının ciddiyetini göstermektedir.

Türk toplumu ve Suriyeliler arasındaki dil, gelenek görenek ve kıyafet farklılarının sebep olduğu Suriyelilerin kültürel tehdit oluşturduğu yönündeki

algılar, özellikle de Türkiye'nin batısındaki şehirlerde halkın Suriyelilere karşı sergilediği negatif tutum ve davranışları açıklayan önemli faktörlerden birisidir (Erdoğan, 2014). Şehirlerde yaşayan Suriyelilerin il nüfusuna oranı ile yerel halkın Suriyelileri tehdit olarak görme ve güvensizlik hissi arasında doğru orantılı bir ilişki görülmektedir: "Suriyelilerin demografik verileri ilin sosyal dokusundan farklılaştıkça yerel halkın Suriyelileri tehdit olarak görme ihtimali ve güvensizlik hissi artmaktadır" (Oytun ve Gündoğar, 2015, s. 25). Düzce üniversitesi öğrencileriyle yapılan çalışmada, katılımcılardan bazıları Suriyelileri kültürel olarak farklı oldukları gerekçesiyle, kamplarda kalmaları gerektiğini ve şehir hayatına karışmamaları gerektiğini belirtmiştir (Ankaralı vd., 2017). Taşdemir (2018), Eskişehir'de yaşayan üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışmada, katılımcıların Suriyelileri sosyal, kültürel, dil, yaşam tarzı gibi konularda kendilerinden farklı gördüklerini ve bu farklılıkların tehdit olarak algıladıklarını belirtmiştir. Gruplar arasında deneyimlenen dil, yaşam tarzı ve kültürden kaynaklanan farklılıklar zaman zaman gruplar arası gerginliğe de neden olabilmektedir (Oytun ve Gündoğar, 2015).

Sınır illerde, yerel halk ile aynı etnik köken veya mezhebe sahip olan Suriyelilerin toplumsal kabulü göreceli olarak daha kolay olsa da, genel olarak Suriyelilerin sebep olduğu kültürel farklılıklar Türk toplumu tarafından tehdit olarak algılandığı söylenebilir (Oytun ve Gündoğar, 2015). Özellikle de, Suriyeli nüfusun yoğun olarak yaşadığı sınır illerinde, demografik yapıda ki değişim yerel halkın Suriyelileri şehrin kültürel yapısına tehdit olarak görmesine neden olarak kaygı yaratmaktadır. Bu durum özellikle, Kilis, Hatay, Şanlıurfa ve Gaziantep gibi sınır illerinde görünürdür. Büyük oranda Türkmen olan Kilis'te, Suriyelilerin çoğunluğunun Arap olması, Kilislilerin kendilerini azınlık olarak hissetmelerine neden olarak, yerel halkta güvensizlik ve kaygı duygularını tetiklemektedir. Benzer şekilde, Suriyelilerin çoğunluğunun Sünni olması, Hatay'daki Arap aleviler arasında güvensizlik oluşturmaktadır (Oytun ve Gündoğar, 2015). Bununla ilişkili başka bir araştırmada, Mersinli katılımcıların Suriyelilere yönelik olumsuz tutumlarının altında yatan en önemli nedenin kültürel farklılıklar olduğu ve yerel halkın, kültürü ve yaşam ortamını değiştirebilecekleri düşüncesiyle Suriyelileri tehdit olarak gördüğü bulunmuştur (Aktaş ve Gülçür, 2017; Köşker, 2016). Mersinlilerle

benzer kaygıları taşıyan, Antep'li ve Kilisli katılımcılar, Suriyelilerin kentin kültürel dokusunu tehdit ettiğini ve hatta kenti kimliksizliğe mahkum ettiğini belirtmişlerdir (Ekinci, Hülür ve Deniz, 2017).

Suriyelilerin Türk toplumunun kültürel yapısını bozacağı kaygısı, toplumun Suriyelilerle birlikte yaşamaya yönelik tutum ve davranışlarında belirleyici olmaktadır. Suriyelilerin kültürel olarak farklı olduğu, dolayısıyla da kültürel yapıyı bozacağı endişesiyle, Suriyelerle komşu olmak, çocuğunu evlendirmek ve vatandaşlık vermek gibi konularda toplumun olumsuz görüş belirttiği bulunmuştur. Güney ve Konak (2015), çalışmasında, toplumun Suriyelileri milletin kültürel bütünlüğünü tehdit edecek bir unsur olarak gördüğünü belirtmiştir. Hatta, yerel halkın toplumun homojen kültürel yapısını bozacağı düşüncesiyle Suriyelilere vatandaşlık verilmesine sıcak bakmadığı ve Suriyelilerin asimile olmasını gerektiğini düşündüğü belirtilmektedir (Gülyazar, 2017; Güney ve Konak, 2016). Benzer şekilde, Aktaş ve Elçir (2017), Mersinli katılımcıların Suriyelileri kültürel olarak kendilerinden farklı gördükleri için, onlarla komşuluk yapmak için girişimde bulunmadıklarını, hatta komşu olmaktan rahatsızlık duyduklarını belirtmiştir. Bunun yanı sıra, yerel halkın Suriyelileri pis, kaba, rahat, dağınık ve kavgacı gibi negatif terimlerle tanımlayarak kültürel olarak kendilerinden farklılaştırdıkları ve bu farklılıklardan dolayı da Suriyeliler ile çocuğunu evlendirip evlendirmeyecekleri konusunda isteksiz oldukları bulunmuştur (Kahraman ve Nizam, 2016). Bu bulguları destekler nitelikte, Süleymanov (2016) tarafından yapılan araştırma, yerel halk için çocuklarının Suriyeli çocuklarla birlikte oynaması insani gerekçelere bağlı olarak (%61,1) sorun teşkil etmediğini bulurken, evlilik gibi etkileşimin daha ciddi ve kalıcı olduğu durumların olumsuz karşılandığını ortaya koymuştur: Katılımcıların %38'i çocuklarının ileride Suriyeli biriyle kültürel farklılıklardan dolayı evlenmesini onaylamamaktadır (Süleymanov 2016, s. 44). Kısacası, kültürel farklılıkların beraberinde getirdiği Türk toplumu ve Suriyeliler arasındaki yaşam tarzı farklılıklarının Türk toplumu tarafından kabul görmediği ve sosyal ve kültürel düzene tehdit olarak algılandığı sonucuna varılabilir.

Sosyal ve ahlaki düzene tehdit

Türk toplumu, Suriyelilerin, aile dinamikleri, kadın-erkek ilişkisi, kadının toplumsal önemi, evlenme ve çocuklara yaklaşım gibi sosyo-kültürel farklılıklarına dayanarak, Suriyelileri sosyal ve ahlaki düzene tehdit olarak görmektedir. Suriyelilerin Türkiye'ye gelişiyle birlikte çok eşliliğinin ortaya çıkması, boşanma oranlarının artması, aile dinamiklerinde meydana gelen değişim ve kadın ve çocuk istismarlarının yaşanması Suriyelilere yönelik tepkinin en önemli nedenleri arasında sayılabilir. Bu durumun, Suriyelilerin örf, adet ve geleneklerine göre normal sayılan, çok eşlilik ve kız çocuklarının erken yaşta evlendirilmesi gibi meselelerin Türk örf-adet ve geleneklerine ters düşmesiyle ilgili olduğu düşünülmektedir. Erdoğan (2014), Suriyelilerin sosyal ve ahlaki düzeni bozacakları endişesinin toplumda yaygın olduğunu belirtmiştir. Suriye'den göç eden nüfusun büyük çoğunluğunun çocuklar ve genç yaştaki bekar ve dul kadınlardan oluşması, toplumda çok eşliliğin yaygınlaşabileceği ve boşanma oranlarının artabileceği endişelerini ortaya çıkartarak, aile içi çatışmalara sebep olmakta (Kaypak ve Bimay, 2016) ve yerel halkın, özellikle de kadınların Suriyelilere yönelik tepkisini arttırmaktadır (Oytun ve Gündoğar, 2015). Özellikle, Kilis, Gaziantep, Şanlıurfa ve Hatay gibi Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı sınır illerinde, bekar veya evli Türk erkeklerinin genç Suriyeli kadınlarla evlenme oranının çok yüksek olması, kadınları kaygılandırmaktadır. (Sönmez ve Adıgüzel, 2017; Oytun ve Gündoğar, 2015). Boşanma oranlarının yaklaşık %20'sinin Suriyelilerden kaynaklandığı bilinen Kilis'te, kadınların kocalarını kaybetme kaygısı ve korkusu yaşadığı, hatta Suriyelileri kadınları kocalarının aklını çelmekle suçladığı bulunmuştur (Oytun ve Gündoğar, 2015). Erdoğan (2014), Suriyeli genç kadınların varlığının, toplumda özellikle de kadınlar arasında çok ciddi kaygı yarattığını, kadınların Suriyelilere yönelik hoşnutsuzluklarını nefrete yakın bir şekilde dile getirdiklerini belirtmiştir. Ayrıca, erkeklerin, eşlerini, kendilerine iyi davranmadıkları zaman, Suriyeli genç kızlarla evlenmekle tehdit etmesinin aile içi çatışmaları tetiklediği bulunmuştur (Erdoğan, 2014). Kahraman ve Nizam (2016)'ın çalışmasında, Gaziantep'linin, artan boşanma oranları, çok eşliliğin yaygınlaşması ve kadın ve çocuk ticaretinin ortaya çıkmasından Suriyelileri sorumlu tuttuğu bulunmuştur. Gaziantep'li, toplumsal yozlaşma

ve ahlaksızlığın yaygınlaşmasını Suriyelilerle ilişkilendirerek Suriyelileri ahlaki düzene tehdit olarak resmetmektedirler.

Çocuk evlilikleri, nüfusa kaydedilmeyen çocukların varlığı ve Suriyelilerle yapılan evliliğin şekli Türk toplumunun Suriyelileri tehdit olarak görmesini açıklayan diğer bir olgudur. Suriyelilerin çocuk yaştaki kız çocuklarını para karşılığında evlendirdiği, hatta sattığı görüşü Türk toplumunda, özellikle de sınır illerindeki yerel halk arasında yaygın olup, Suriyelilerin ahlaki düzen ve toplumsal yapıya tehdit olarak görülmesini tetiklemektedir (Kahraman ve Nizam, 2016). Çocuk evliliklerinin yanısıra, Suriyeli kadınlarla yapılan evlilikler çoğunlukla resmi olmayan yollarla gerçekleştirilip, evlenmek isteyen erkeklerin aracılara başvurup onlara ve kadının ailesine para ödemesi şeklinde gerçekleşmektedir. Bu evlenme şekli, Suriyeli aileler açısından da para kazanma şekli olarak görüldüğü için, genç kızların ve kadınların ticareti ve istismarı olarak yorumlanabilmektedir (Kahraman ve Nizam, 2016; Oytun ve Gündoğar, 2015). Bunların yanısıra, Erdoğan (2014), Suriyeli kadınların fakirlikten dolayı fuhuş yaptıklarına dair toplumsal algının varlığından bahsetmiş ve bu durumun Suriyelilerin ahlaki düzene tehdit olarak görülmesine yol açtığını belirtmiştir. Gaziantep'liyle yapılan çalışmada, öğretmen emeklisi katılımcının Suriyeliler hakkındaki kanaati Suriyelilere yönelik tehdit algısını yansıtan önemli bir temsildir: “Bunlar içimize bir virüs gibi girdiler. Bizim toplumsal dokumuzu kanser ettiler” (Ekinci, Hülür ve Deniz, 2017, s. 388).

Güvenlik Tehditi

Alanyazındaki çalışmalar, Türk toplumunda Suriyelilerin suç ve terör kaynağı olarak görüldüğünü, dolayısıyla da Suriyeli sığınmacılara dair güvenlik meselesini ve Suriyelilerin toplumsal düzene, barışa ve güvenliğe tehdit oluşturan unsur olarak görülmesi durumunu ortaya çıkarmaktadır. Erdoğan (2014) tarafından yapılan araştırma bulgularına göre, Türk toplumunun %62'si Suriyelilerin şiddet, hırsızlık, gasp, uyuşturucu ve fuhuş gibi suçlara dahil olduklarını ve kamu düzenine ve barışa tehdit oluşturduklarını düşünmektedir (Erdoğan, 2014). Bu oran Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı Güneydoğu bölgesinde artmaktadır: Güneydoğu bölgesinde yerel halkın %70'i Suriyelilerin güvenlik tehdidi oluşturduğunu belirtmektedir (Erdoğan, 2014).

Polat ve Kaya (2017), farklı şehirlerden üniversite öğrencileriyle yaptıkları çalışmada, öğrencilerin Suriyelileri suça karışma ve hırsızlık gibi negatif özellikler çerçevesinde sıklıkla resmettiğini ve bu durumun kendilerinde korku ve kaygı yarattığını belirttiklerini ortaya koymuştur. Benzer şekilde, Güney ve Konak (2016), Bolulu katılımcılarla yaptığı çalışmasında, Suriyelilerin suç içeren olaylara karışmalarından dolayı yerel halk tarafından güvenlik tehdidi olarak görüldüğünü belirtmiştir. Ankara’da yapılan başka bir çalışmada, ortalama olarak katılımcıların %60’ının Suriyelilerin gelmesiyle birlikte hırsızlık, darp, öldürme ve yaralanma vakalarında artış olduğunu düşündüğü bulunmuştur (Taştan, Haklı ve Osmanoglu, 2017). Bu bulguları destekler nitelikte, Gaziantep’li katılımcılar Suriyelilerin kavga, saldırı ve çocuk kaçırmaya gibi suçlara dahil olmalarından dolayı Suriyelileri güvenlik tehdidi olarak gördüklerini belirtmiş ve korku içinde yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Görüşmecinin şu sözleri bu durumu açıkça yansıtmaktadır: “Millete zarar veriyorlar, kavga çıkarıyorlar, gençlere saldırıyorlar, çocukları kaçırıyorlar. Çevrede park var, parka gidemiyorsun. Bizim çocukları koymuyorlar parka, öncelik kendilerinin. Korkuyorsun çocuklarını dışarı çıkarmaya, gece bakkala göndermeye korkuyorsun” (Kahraman ve Nizam, 2016 s. 821). Gaziantep’li katılımcılar suç oranlarındaki artıştan Suriyelileri sorumlu tutmaktadır (Sönmez ve Adıgüzel, 2017). Suç oranlarındaki artışa yönelik algılarla ilişkili olarak, Elazığlı katılımcıların çoğunluğunun Suriyelilerin, cinayet, gasp, sarkıntılık ve fuhuş gibi suçlara dahil olarak suç oranlarını arttırdığını düşündüğü bulunmuştur (Budak, 2017). Başka bir araştırmada, Şanlıurfa’da Suriyeli sığınmacıların düzensiz göçünün, yerel halkta tedirginliğe neden olduğu, ve Şanlıurfalıların Suriyelileri suç kaynağı ve güvenlik tehdidi olarak gördüğü ortaya konmuştur (Karasu, 2017).

Suriyelilerin hırsızlık ve gasp gibi suçlara karıştığına yönelik tehdit algıları, yerel halkın Suriyelilerle etkileşime girmeye yönelik isteklerini azaltmakta, kendilerini ve yakınlarını Suriyelilerden uzak tutma ve sosyal teması azaltmaya yönelik önlemler almasına neden olmaktadır (Erdoğan, 2014). Topkaya ve Akdağ (2016) tarafından Kili’de yaşayan üniversite öğrencileriyle yapılan çalışma, katılımcıların Suriyelere yönelik kaygılarından dolayı, Suriyelilerle komşuluk yapmak istemediğini bulmuştur. Başka bir araştırmada, yerel

halkın Suriyelileri işe almak istemeyişi, Suriyelilerin işverenlerini öldürüp kaçabileceği, dolayısıyla da işveren için güvenlik tehditi oluşturduğu üzerinden açıklanmıştır (Kahraman ve Nizam, 2016). Bu bulgularla ilişkili olarak, Erdoğan (2014), Suriyeliler ile komşuluk yapmaktan rahatsız olacaklarını belirten katılımcıların yarısının gerekçe olarak, Suriyelilerin kendilerine yada ailelerine zarar vereceğini düşündüklerini belirtmiştir.

Suriyelilerin suç ile ilişkilendirilmesinin yanı sıra, bir diğer mesele Suriyelilerin dilencilik ve terör ile ilişkilendirilmesidir. Suriyelilerin dilencilik yapması özellikle büyük şehirlerde görünür hale gelmekte olup, yerel halk tarafından estetik-güvenlik tehditi olarak algılanmaktadır (Erdoğan, 2014). Suriyelilerin terör tehditi olarak algılanması ise, daha çok sınır illerinde yaşayan yerel halkın Suriyelilerden dolayı kendilerini terör saldırılarına açık hissetmeleri ile ilişkilidir. (Oytun ve Gündoğar, 2015). Bu bulgular, Suriyelilerin çeşitli suçlara karışma, dilencilik yapma ve teröre eylemleri ile ilişkilendirilerek, toplumda güvenlik tehditi olarak görülmelerini açıklamaktadır.

Ekonomik tehditler

Suriye göçünün Türk toplumu ve Suriyeli sığınmacılar arasındaki ilişkilere yön veren, ve Suriyelilerin tehdit olarak görülmesine neden olan ekonomik etkilerine baktığımız zaman, ele alınması gereken 6 temel konu şöyle sıralanabilir: işsizlik, kayıt dışı ekonomi, Türkiye devletinin harcamaları, sınır illerinde hayat pahalılığı ve çocuk işçiler.

Yasadışı olarak çalışan Suriyeliler ve çalışma izni olan Suriyeliler ucuz iş gücü sağlayarak, maaşları düşürerek ve yerel halkın işsizlik oranlarını yükselterek iş gücü piyasalarının dinamiklerini etkilemektedir (Oytun ve Gündoğar, 2015). Piyasalardaki bu değişimleri yerel halkta işsiz kalma, iş fırsatlarının ellerinden alındığı algısı ve adil olmayan rekabet ile karşı karşıya kalma kaygısı yaratmakta ve Suriyelileri ekonomik tehdit olarak algılamasına neden olmaktadır (Taştan, Haklı ve Osmanoglu, 2017). Erdoğan (2014), toplumun %56'sının "Suriyeliler işlerimizi elimizden almaktadırlar" önermesine destek verdiğini ve bu oranın Hatay, Gaziantep, Mardin ve Urfa gibi Suriyeli nüfusun yoğun olduğu şehirlerde %68.9'a çıktığını ortaya koymaktadır (Erdoğan, 2014). Benzer şekilde, Suriyelilerin yoğun olarak

yaşadığı bölgelerden birisi olan Güngören’de yerel halk Suriyelileri azalan çalışma ücretleri ve iş imkanlarından dolayı suçlamakta ve Suriyelilerin varlığından rahatsız olduklarını ifade etmektedir (Woods ve Kayalı, 2017). Sönmez ve Adıgüzel (2017), Gaziantep’lilerin, şehirdeki işsizliğin sebebi olarak Suriyelileri gördüğünü ve gruplar arasındaki gerginliğin temel nedeni olarak ta işsizliği gördüğünü ortaya koymuştur. Buna ilaveten, Suriyeliler daha ucuza çalıştıkları için işverenlerin onları tercih ettiğini, dolayısıyla Suriyelilerin maaşları düşürerek yerli çalışanları işlerinden ettiğini belirten Gaziantep’li katılımcılar, Suriyelileri kendilerine rakip ve tehdit olarak gördüklerini ifade etmiştir. Benzer şekilde, Elazığlıların çoğunluğunun şehirdeki işsizliğin ve kiralardaki artışın sebebi olarak Suriyeli sığınmacıları gördüğü bulunmuştur (Budak, 2017). Suriyeliler yerel halkın işlerinden edilmesine ve maaşlarda düşüşe sebep olurken, yerel işverenler düşük maliyetli işçi olarak bu durumdan faydalanmaktadır (Erdoğan, 2014). Ancak, bazı Gaziantep’li işverenler, daha düşük ücretli olduğu için Suriyeli işçi çalıştırmanın kendilerini zora soktuğunu, aylık 1000 tl’ ye çalışacak yerine 300 tl’ye çalışacak birisinin varlığının toplumsal gerginliğini arttırdığını belirtmişlerdir (Erdoğan, 2014). Ayrıca, işletmelerde kayıt dışı işçi çalıştırılmasının yaygınlaşmasının, kayıt dışı işçi çalıştıran ve kayıt dışı işçi çalıştırmayan işverenler arasında haksız rekabete sebep olduğu için iş gücü piyasalarında Suriyelilerin ekonomik tehdit olarak görülmesini desteklediği bulunmuştur (Erdoğan, 2014).

Suriyeli akımıyla yaygınlaşan kayıt dışı ekonominin bir boyutunu da sığınmacı ailelerin çocukları ve Suriyeli girişimciler oluşturmaktadır (Harunoğulları, 2016). Sığınmacı çocukların ucuz iş gücü olarak fırın, bakkal ve lokanta gibi bulabildikleri işlerde çalışması, yerel halkta kayıt dışı ekonominin kontrol altına alınamama endişesini yaratmakta ve çocuk işçilerin ekonomik işleyişe tehdit olarak görülmesine neden olmaktadır (Harunoğulları, 2016). Bunun yanısıra, Gaziantep, Adana, Kahramanmaraş gibi Suriye sınırına yakın olan bölgelerde Suriyeli girişimciler tarafından kurulan firmalar etkili olmaktadır (Erdoğan, 2014). Bu firmalar vergi ödemedikleri ve sosyal güvenliğe katkıda bulunmadıkları için, yerel firma sahipleri “adil olmayan rekabet” iddiasıyla şikayetçi olmaktadır (Erdoğan, 2014).

Türkiye devletinin Suriyeliler için yaptığı yatırımlar da, Türk toplumunun Suriyelileri ekonomik tehdit olarak görmesinin diğer bir nedenidir. Türkiye bütçesinden Suriyeliler için yapılan harcamaların mâliyeti, toplumunun Suriyelilere dair algı ve tutumlarını da etkilemekte, Suriyelilerin Türkiye ekonomisine ve kalkınmasına zarar verdiği ve Türkiye'ye yük olduğu gibi toplumsal algıların oluşmasına da sebep olmaktadır. Erdoğan (2014), Türk toplumunun %26'sının Suriyelilerin Türkiye'ye yük olduğu ve asalak dilenciler olduğu görüşüne destek verdiğini, %70'ininde Türkiye ekonomisinin Suriyelilerden dolayı zarar gördüğünü düşündüğünü bulmuştur. Polat ve Kaya (2017) tarafından yapılan çalışmada, katılımcılar, Suriyelileri cahil, tembel, sorumsuz, iş bilmeyen, kaba, uğursuz, hatta hırsız gibi negatif özelliklerle tanımlayarak Suriyelileri Türkiye'nin gelişimini ve kalkınmasını negatif olarak etkileyen tehdit unsuru olduğunu belirtmişlerdir. Benzer şekilde, Trabzonlularla yapılan çalışmada, katılımcıların %3 'ünün Suriyelilerin asalak ve tembel olduğunu düşündüğünü, dolayısıyla da Suriyelileri Türkiye'nin kalkınmasına tehdit ve yük olarak gördüğünü ifade etmiştir (Tamer, 2016). Oğuz (2017) Gaziantep'te yürüttüğü araştırmasında, Suriyelilerin okumamışının, eğitimsizinin ve iş bulamayanının Türkiye ye geldiğine yönelik görüşlerin toplumda yaygın olduğunu belirterek, Suriyeli sığınmacıların eğitim seviyelerine yönelik önyargılı görüşlerin, Suriyelilerin yük ve Türkiye'nin gelişimine tehdit olarak algılanmasını tetiklediğini belirtmiştir. Suriyelilerin eğitim seviyesinin düşük olduğunun düşünülmesinin yanı sıra, Suriyelilerin eğitim hizmetlerinden faydalanması, okullardaki eğitim kalitesini düşürdüğü gerekçesiyle toplum tarafından sorun olarak görülmektedir. Şöyle ki, Taştan, Haklı ve Osmanoğlu (2017) tarafından Ankara'da yapılan çalışmada, katılımcıların %45'i Suriyelilerin Türkiye'deki eğitimin kalitesini düşürdüğünü öne sürerek tehdit olarak gördüğünü belirtmiştir.

Türkiye devletinin Suriyeliler için yaptığı yatırımlar içerisinde, özellikle sosyal yardımlar, kaynakların sınırlı olduğunu düşünen yerel halkın, Suriyelileri kendilerine rakip görmelerine ve tehdit olarak algılamalarına neden olmaktadır. Toplumun %60'ının Türkiye'de yoksullar ve yardıma muhtaç insanlar varken Suriyelilere yardımda bulunulmasına itiraz ettiği bulunmuştur (Erdoğan, 2014). Bu bulguyu destekler nitelikte, Taştan,

Haklı ve Osmanoğlu (2017) Ankara’da yaptıkları çalışmada, katılımcıların %70’inin “Suriyeliler geldikten sonra Türk vatandaşlarına yapılan yardımlar azaldı” önermesine katıldığını bulmuştur. Kahraman ve Nizam (2016), Gaziantep’li yoksul katılımcıların Suriyelileri yoksul olarak tanımlamadığını ve Suriyelilerin çok fazla yerden yardım aldığını öne sürerek yardıma muhtaç olmadıklarını belirttiklerini bulmuştur. Buna ilaveten, Suriyelilerin Türkiye devletinden aldıkları yardımların aslında Türk toplumunda ki yoksulların hakkı olduğu düşünülmektedir. Gaziantep’li yoksul görüşmecinin sözleri bu durumu açıkça ortaya sermektedir: “ Suriyeliler gıda, yeme içme hep onlara. Sen gidip yazılsan bile onlara veriyorlar. Kendi insanına vermiyorlar, gidip Suriyelilere veriyorlar bütün yardımları. Suriyeliler gelmeseyse bize daha çok yardım edilirdi” (Kahraman ve Nizam, 2017, s. 819). Saçan (2017), Aydın’lı katılımcıların yarısından fazlasının ülke kaynaklarının Türk çocuklar yerine Suriyeli çocuklar için kullanılmasından rahatsızlık duyduklarını belirtmiştir. Benzer şekilde, sığınmacılara Türk vatandaşlığı verildiği takdirde kaynak dağılımına eşit bir şekilde ortak olacakları kaygısı görüşmecilerin zihinlerinde yatan kaynakların yeterli olmadığı algısını ve Suriyelilerin sınırlı kaynaklar bazında rakip ve tehdit olarak görülmesini yansıtmaktadır (Güney ve Konak, 2016). Budak (2017), Suriyeli sığınmacılara yönelik sosyal yardımların Elazığ’lı yerel halkı rahatsız ettiği, kaynakların yetersiz olduğu düşünüldüğü için sosyal yardımlar konusunda Suriyelileri kendilerine rakip gördüklerini ve tehdit olarak algıladıklarını ortaya koymaktadır (Budak, 2017). Kısacası, Suriyelilere yönelik yapılan sosyal yardımları Türkiye vatandaşlarının Suriyelilerden daha fazla hakettiği, Suriyeliler olmasa bu yardımları Türklerin alacağı, dolayısıyla da sınırlı kaynaklar çerçevesinde Suriyelilerin rakip ve tehdit olarak görüldüğü söylenebilir.

Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı illerde, özellikle Gaziantep, Urfa ve Hatay gibi sınır illerinde hayat pahalılığı ve enflasyon artışı, yerel halkın Suriyelileri ekonomik tehdit olarak görmesini tetikleyen diğer unsurdur. Suriyelilerin gelmesiyle birlikte, sınır illerinde kira fiyatlarında artış ve kiralık ev bulmakta yaşanan zorluklar yerel halkın Suriyelilere dair tutum ve davranışlarını negatif olarak etkilemekte ve Suriyelileri tehdit olarak görmelerine neden olmaktadır (Erdoğan, 2014; Oytun ve Gündoğar, 2015). Kaypak ve Bimay (2016),

Batman'da yaşayan Suriyelilerin şehir merkezinde ev satın alma yada kiralama arayışına girmesiyle birlikte, ev satış ve kiralama fiyatlarının yükseldiğini, bu durumda dar gelirli ailelerin zor durumda kalmasına sebep olduğunu ortaya koymaktadır. Türkiye koşullarında orta gelirli ailenin karşılamakta zorlanacağı kira veya satın alma bedeline Suriyelilerin razı olması, yerel halkın aynı kira bedeline boyun eğmek zorunda kalarak, mağdur olmasına ve barınma sorunuyla karşı karşıya kalmasına neden olmaktadır (Kaypak ve Bimay, 2016). Kahraman ve Nizam (2016) tarafından yapılan araştırma, Suriyelilerin yerel halk ile rekabete girdiği en önemli alanlardan birisi konut piyasası olduğunu belirterek, Gaziantep'te katılımcıların, Suriyelilerin gelmesiyle birlikte ev kiralarının 2-3 kat attığını ve ev bulmakta zorlandıklarını ve kirayı ödeyememe durumlarında ev sahiplerinin kendilerini Suriyeli kiracı almakla tehdit ettiğini belirttiğini ortaya koymuştur. Kiralardaki artışın yanı sıra, Atasoy ve Demir (2015) tarafından Hatay'da yapılan çalışmada, düzenli bir geliri olmayan Suriyelilerin kira ödemelerinde meydana gelen aksaklıklar, konutların kapasitelerinden fazla kullanılması ve konutlarda değişiklik yapılması ev sahiplerinin Suriyelileri tehdit olarak görmelerine neden olan bir diğer husus olarak belirtilmiştir.

Temel hizmet alanlarına erişim tehditi

Türk toplumunun Suriyelileri tehdit olarak gördüğü bir alan sağlık, eğitim ve belediye hizmetleri gibi temel hizmet alanlarına erişim olanağı olarak tanımlanabilir. Suriyeliler, göç ettikleri şehirlerin demografik yapısında (nüfus artış oranı, doğurganlık oranı...) yapısında büyük değişimlere sebep olmakta, Suriyelilerin neden olduğu beklenmeyen nüfus artışı karşısında belediyeler ve sağlık kuruluşları tarafından sunulan hizmetler yetersiz kalmakta, bu yetersizlik de yerel halkta huzursuzluk yaratmaktadır (Atasoy ve Demir, 2015; Kaypak ve Bimay, 2016; Oytun ve Gündoğar, 2015; Erdoğan, 2014). Özsoy (2016), Gaziantep'lilerin, Suriyeliler ile belediyeler, otobüsler, kamplar gibi kamusal alanları paylaşmanın kendilerini rahatsız ve huzursuz ettiğini ortaya koymuştur. Atasoy ve Demir (2015), Hatay'da yaptıkları çalışmada, katılımcıların Suriyeliler yüzünden hastanelerin, camilerin, çarşı ve pazarların ihtiyaçları karşılama noktasında yetersiz kaldığını düşündüğünü, gecekondu sayısının artmasının, trafiğin yoğunlaşmasının, çöp toplamada yaşanan

düzensizliklerin ve kalitesiz yakıt kullanımının da yerel halkı rahatsız ettiğini bulmuştur. Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı bölgelerde, devlet hastaneleri toplam hizmetin %30 ile %40 arasında önemli sayılabilecek oranda Suriyelilere hizmet vermekte bu durumda fiziki şartlar ve sağlık çalışanları açısından kapasite sorunu yaratmaktadır (Kaypak ve Bimay, 2016; Oytun ve Gündoğar, 2015). Yerel halk kapasite sorunundan dolayı meydana gelen aksaklıklardan dolayı Suriyelileri sorumlu tutmakta ve Suriyelileri “sınırlı kaynaklar” çerçevesinde, kendilerine rakip görerek tehdit olarak algılamalarına neden olmaktadır (Taştan, Haklı ve Osmanoğlu, 2017). Batman devlet hastanesinde sunulan hizmetin %30-40’ının Suriyeliler tarafından kullanılmasının, doktor başına düşen hasta sayısının artmasına sebep olarak hizmet kalitesini düşürdüğü, dolayısıyla da yerel halkta huzursuzluk yarattığı bulunmuştur (Kaypak ve Bimay, 2016).

Sağlık hizmetlerindeki aksamaların yanı sıra, Suriyelilerin neden olduğu nüfus artışı karşısında, belediyeler yetersiz bütçe ile hizmet etmek zorunda kalmakta, böylece çöp toplama, toplu taşıma, su temini ve dağıtım gibi altyapı hizmetlerinde aksamalar olmakta, yerel halkta yaşanan aksaklıklardan dolayı Suriyelileri sorumlu tutmaktadır (Oytun ve Gündoğar, 2015). Sığınmacılar ile ilgili sorumluluğun büyük kısmı belediyelerde olup, belediyeler hizmet kapasitesi ve çözüm üretimi noktasında yetersiz kaldıklarını ifade etmektedirler (Kaypak ve Bimay, 2016). Belediye yetkilileri, yeni paydaşlar olarak ortaya çıkan Suriyelilere verilen hizmet mevcut alt yapıya yük oluşturarak kapasite sorunlarına neden olduğunu, bu kapasite sorunundan etkilenen yerel halkında Suriyelileri sorumlu tuttuğunu belirtmiştir. Suriyelilere karşı artan öfke, sığınmacıların tehdit olarak algılanmasına sebep olduğu gibi, yerel yönetimlerin Suriyelilere yönelik çalışmalarını itici kılmaktadır (Woods ve Kayalı, 2016, s.5).

Sonuç

Alanyazındaki çalışmalar Türk toplumunun Suriyelileri, (1) kültürel yapıya, (2) sosyal ve ahlaki düzene, (3) ekonomik işleyişe, (4) güvenliğe ve (5) temel hizmet alanlarına erişime tehdit olarak gördüğünü ortaya koymaktadır.

Türk toplumunun Suriyelilere yönelik negatif tutum ve davranışlarının altında yatan bu tehdit algıları, Bütünleşmiş Tehdit Kuramı, Sistemi Sürdürme Kuramı ve Bileşik Araçsal Grup Çatışma Modeli çerçevesinde açıklanabilmektedir. Toplumdaki tehdit algıları Bütünleşmiş Tehdit Kuramı (Stephan, Ybarra ve Bachman, 1999) çerçevesinde ele alındığı zaman, Suriyelilerin iş gücü piyasalarına, iş imkanlarına, ekonomik işleyişe, ülke kaynaklarına ve kamu güvenliğine tehdit olarak algılanması “gerçekçi tehdit” olarak kavramsallaştırılabilir. Şöyle ki, Türk toplumu Suriyelilerin fiziksel varlığını, Suriyelilerin yerel halkın işlerini ellerinden aldıkları (örn., Erdoğan, 2014), ülkenin ekonomisine yük oluşturdukları (örn., Polat ve Kaya, 2017), sınırlı olan ülke kaynaklarından haksız yere faydalandıkları (Kahraman ve Nizam, 2016) ve terör ve hırsızlık gibi suçlara karışarak kamu güvenliğine zarar verdiklerini (Budak, 2017) öne sürerek tehdit olarak görmektedir. Şöyle ki, Suriyelilerin fiziksel varlığı toplumun maddi kaynaklarına yönelik zarar ile ilişkilendirilerek gerçekçi tehdit olarak görülmektedir. Gerçekçi tehditin yanı sıra, Suriyelilerin Türk toplumunun gelenek, görenek, yaşam tarzı, kültür ve ahlaki normlarına tehdit olarak görülmesi “sembolik tehdit” olarak tanımlanabilmektedir. Suriyelilerin yaşam tarzı, yeme-içme alışkanlıkları, kadın-erkek ilişkileri, aile içi dinamikleri, ahlaki değerleri ve gelenek ve görenekleri Türk toplumunununkinden farklılaşmaktadır. Bu farklılık, Türk toplumunun gelenek, görenek ve değerlerinin Suriyelilerinkinden üstün olduğu, Suriyelilerinkilerin ise daha aşağı olduğu inancını beraberinde getirerek, Suriyelilerin sembolik tehdit olarak görülmesine yol açmaktadır. Suriyelilerin tehdit olarak görülmesinin yanında, Suriyelilerin ve Türk toplumunun gündelik yaşam etkileşimlerine dayanarak oluşturulan negatif kalıp yargılar (stereotiplere) oldukça yaygındır, bunlara örnek olarak ise Suriyelilerin kaba, gaspçı ve hırsız olduğu gibi söylemler verilebilmektedir (örn., Kahraman ve Nizam, 2016).

Toplumun Suriyelilere yönelik tutumları göçün ilk yıllarında pozitifken, Suriyelilerin her geçen gün sayıca artması, kalış sürelerinin uzaması ve birçoğunun Türkiye’de kalıcı olduğu gerçekliği, “uzun kalan misafir” algısını yaratarak Türk toplumunun Suriyelileri statükoya tehdit olarak görmesine neden olduğu düşünülmektedir. Sistemi Sürdürme Kuramına (Jost ve Banaii,

1994) göre, insanlar var olan sosyo-politik sistemi sürdürme, ve statükoyu koruma eğilimindedirler. Bu bağlamda, Suriyelilerin yaşam tarzlarının, ahlaki ve kültürel değerlerinin, gelenek ve göreneklerinin neden olduğu sosyo-kültürel-demografik değişikliklerin, Türk toplumunun Suriyelileri sosyal düzene tehdit olarak algılamaları için ortam oluşturduğu söylenebilir. Suriyeli kadınlarla yapılan evliliklerin sonucunda, özellikle de sınır illerinde kuma vakalarının artması ve çocuk yaşta genç kızların evlendirilmesi buna örnek olarak verilebilir. Buna ilaveten, Türk toplumunun, özellikle sınırlı iş imkânları (örn., Sönmez ve Adigüzel, 2017), devlet bütçesinden Suriyelilere yönelik yapılan yardımlar (örn., Polat ve Kaya, 2017) ve temel hizmet alanlarında yaşanan kapasite sorununa (örn., Özsoy, 2016) dayanarak Suriyelileri tehdit olarak görmesinin gruplar arası algılanan rekabet ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Türk toplumu Suriyelileri sınırlı kaynaklar (sınırlı iş imkanları, sınırlı yardım, sınırlı kapasite...) çerçevesinde kendisine rakip olarak görmekte ve bu rekabetin kaynağı olan Suriyelilerden rahatsızlık duymaktadır. Bileşik Araçsal Grup Çatışma Modeline göre, sayıca artan olarak algılanan ve iç grup üyelerinden farklı inanç, kültürel değerler, gelenekler ve ahlaki normlara sahip gruplar, iç grup üyeleri tarafından rekabet kaynağı olarak görülebilmekte ve diğer gruba karşı negatif tutum ve davranışlar sergileyebilmektedirler. (Esses, Jackson, Dovidio ve Hodson, 2005).

Toplumdaki tehdit algılarının, Suriyeli sığınmacılar ve Türklerin birbirleriyle temasta bulunduğu bağlamlar, ve bu bağlamlarda gerçekleşen etkileşimin kalitesiyle de ilişkili olduğu düşünülmektedir. Yerel halkın Suriyeliler ile doğrudan etkileşime geçtiği ortamların iş yerleri, mahalleler, belediyeler, hastaneler ve okullar gibi belli kentsel sosyal ortamlar olduğu düşünülürse, bu sosyal ortamlarda gerçekleşen “negatif temasın” toplumunun Suriyelilere yönelik tehdit algılarını tetiklediği söylenebilir. Negatif temas, bireylerin kendilerini tehdit altında hissettikleri, temasta bulunmaktan kaçınmayı tercih ettikleri, genellikle de rekabetin ön planda olduğu ortamlarda görülmekte, gruplar arası önyargıyı arttırmaktadır (Pettigrew ve Tropp, 2011). Özellikle, sağlık, eğitim, belediye gibi temel hizmet alanlarında ve iş gücü piyasalarında Suriyeliler ve yerel halk arasındaki rekabete dayanan sosyal etkileşimin Suriyelilerin tehdit olarak görülmesinde rol oynadığı düşünülmektedir.

İncelenen çalışmaların %48'inin Suriyelileri ekonomik tehdit olarak işaret etmesi, diğer tehdit algılarıyla karşılaştırıldığında, Suriye göçünün ekonomik sonuçlarının toplumsal düzeyde daha rahatsız edici olduğu ve risk oluşturduğu şeklinde yorumlanabilir. Ele alınan çalışmalar örneklem büyüklüğü, uygulama bölgesi ve yöntem bakımından çeşitlendiği için, diğer tehdit alanlarına yönelik risk sıralaması yapılmamış olup, her birinin gruplar arası çatışmalara zemin hazırlayabilecek ayrı risk faktörleri olduğu düşünülmektedir. Özel olarak, tehdit algılarının Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı sınır illerinde ve Suriyelilerin şehir nüfusuna oranla azınlık olarak kaldığı illerde farklılaştığı gözlenmektedir. Şöyle ki, Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı illerde, Suriyelilerin genellikle ekonomik, temel hizmet alanlarına erişim, güvenlik ve sosyal-ahlaki düzene yönelik kaygılarla resmedildiği bulunurken (bkz. Budak, 2016; Erdoğan 2014; Kaypak ve Bimay, 2016), Suriyelilerin azınlık olarak yaşadığı illerde ise çoğunlukla kültürel ve estetik kaygılarla ilişkilendirildikleri bulunmuştur (bkz. Oytun ve Gündoğar, 2015; Süleymanov, 2016). Politika yapıcılar, bölgesel farklılıkları gözönünde bulundurarak, toplumsal kaygıları rahatlatmaya yönelik çözüm önerileri geliştirmelidir.

Bu araştırmanın bulguları toplumsal düzeydeki tehdit algılarını yansıtmakta olup, algıların her zaman gerçekliklerle örtüşmeyebileceği vurgulanması gereken önemli bir noktadır. Nitekim, toplumdaki tehdit algılarından bazılarının abartılı olduğu yada gerçekleri yansıtmadığı düşünülmektedir (Taştan, Haklı ve Osmanoğlu, 2017). Suriye göçünün ekonomik etkilerinin çeşitli riskleri beraberinde getirdiği göz ardı edilemeyecek bir gerçeklik olmasına rağmen, bu riskler abartılmakta ve Suriyelilerin ekonomik işleyişe katkıları (yabancı sermaye girişi, ihracata katkı, sınır illerinde ekonomik hareketlilik, iş gücü artışı vb.) görmezden gelinmektedir (Taştan, Haklı ve Osmanoğlu, 2017; Tunç, 2015). Benzer şekilde, (1) Suriyelilerin hırsızlık ve gasp gibi suçlara karışarak güvenlik tehditi oluşturduğuna yönelik algıların (Taştan, Haklı ve Osmanoğlu, 2017) ve (2) Suriyeli kadınların fuhuş yaptığı ve çocuk evliliklerinin çok yaygın olduğuna yönelik algıların gerçeği yansıtmadığı öne sürülmektedir (Erdoğan, 2014; Gaziantep AFAD; Oytun ve Gündoğar, 2015). Toplumsal düzeyde Suriyelilerin sayıları konusunda ki belirsizlik, özellikle de Batı illerinde, Suriyelilerin şehrin sosyo-kültürel ve demografik yapısı

üzerindeki etkilerinin abartılı olarak değerlendirilmesine neden olarak kaygıyı arttırmaktadır (Erdoğan, 2014). Toplumsal gerginliklerin gerçeklerden ziyade, algılar etrafında oluştuğu göz önünde bulundurulduğu zaman, bu tehdit algılarının anlaşılması ve gerekli müdahalelerin geliştirilmesi önemlidir. Müdahale edilmediği sürece, toplumdaki tehdit algılarının zamanla yayılması ve çatışmalara dönüşebilmesi ihtimaller dahilindedir (Erdoğan, 2014).

Bu araştırmanın örnekleminin 2014-2017 yılları arasında yayımlanan 25 çalışmayı kapsamaması bu çalışmanın sınırlılığını yansıtmakta olup, toplumda burada bahsedilenlerin dışında, farklı tehdit algılarının da olabileceği düşünülmektedir. Bu çalışma, toplumdaki tehdit algılarını incelemeye yönelik ilk adım olup, sonraki çalışmaların farklı yöntemler kullanarak meseleyi daha kapsamlı bir şekilde ele alması önerilmektedir.

Toplumdaki tehdit algılarının gruplar arası tutumları ve davranışları şekillendiren en önemli faktörlerden birisi olduğu düşünülürse, toplumsal düzeydeki çatışmaların önüne geçmek adına geliştirilecek olan politikaların tehdit algılarını hesaba katması gerekmektedir. Bu çalışma, Türk toplumunun Suriyelilere yönelik tehdit algılarını ele alarak, önleyici ve iyileştirici politikalar geliştirmeleri adına politika yapıcılara ışık tutmaktadır. Sistemik ve bütüncül politikaların, sadece ev sahibi toplum ile sınırlı kalmayıp, sığınmacıların istek, ihtiyaç ve tehdit algılarını da göz önünde bulundurması gerekmektedir. Bu bağlamda, bu çalışma Türk toplumunun Suriyelilere yönelik tehdit algılarına odaklanarak meselenin bir yüzünü aydınlatmaktadır. Bundan sonra yapılacak çalışmaların Suriyelilerin Türk toplumuna yönelik negatif tutumlarını ve bu tutumların altında yatan ihtiyaçları ele alması bütüncül politikalar geliştirilebilmesi adına önem taşımaktadır.

Çözüm önerileri

Türk toplumunun Suriyelilere yönelik negatif tutumlarının ve bu tutumların altında yatan tehdit algılarının var olduğu gerçekliği dikkate alındığı zaman, toplumun Suriyelilere yönelik tutum ve davranışlarını iyileştirmeyi hedef alan politikaların geliştirilmesine ihtiyaç olduğu açıktır. Türk toplumu ve Suriyelilerin uyum içerisinde bir arada yaşamalarını kolaylaştırmak amacıyla geliştirilecek olan politikaların, Türk toplumunun Suriyelilere yönelik negatif

tutumlarının altında yatan (1) kültürel tehdit, (2) sosyal ve ahlaki düzene tehdit, (3) ekonomik tehdit, (4) güvenlik tehditi ve (5) temel hizmet alanlarına erişim tehditi algılarını göz önünde bulundurulmalıdır. Bu kapsamda, politika önerileri şöyle sıralanabilir.

İlk olarak, yerel halkın farklı kesimlerine (çocuklar, gençler, kadınlar ve erkekler) Suriyeli sığınmacılar hakkında (kim oldukları, neden Türkiye de oldukları, neler yaşadıkları, neler yaptıkları vs.) bilgilendirme, bilinçlendirme ve farkındalık geliştirme gibi çalışmalar yapılması önemlidir. Gruplar arası teması engelleyen “gruplar arası kaygının” temelinde diğer grubu tanımama veya kulaktan dolma uydurma bilgiler aracılığıyla tanıma yattığı düşünülürse, Türk toplumunun birlikte yaşadığı Suriyelilere dair uydurma bilgiler yerine, doğru bilgiler edinmesi gruplar arası kaygıyı azaltacağı gibi, Suriyelilere yönelik duyarlılık kazanmasını da sağlayacaktır. Gerektiği takdirde, toplumdaki tehdit algılarını kırmaya yardımcı olacak kamu spotları hazırlanabilir. Bu noktada ulusal ve yerel medyanın desteği sağlanabilir (Süleymanov, 2016). Bu çalışmaların güvenilir bilgi üretimi sağlayan üniversiteler veya devlet kurumları tarafından veya bu kurumların gözetiminde yapılması önem taşımaktadır (Süleymanov, 2016; 2017). “Suriyeli sığınmacıların suç oranlarını arttırması” gibi dayanağı olmayan ve abartılan tehdit algılarına dair bilinçlendirme çalışmaları düzenlemek, toplumunun Suriyelilere dair bakış açılarının olumlu yönde değişmesi için önemlidir.

İkinci olarak, toplumda var olan tehdit algılarının önemli kısmı kültürel değerler ve yaşam tarzı farklılıklarına dayanmaktadır. Bu algılarla baş etmek amacıyla Türk toplumu ve Suriyeliler arasında paylaşılan ortak dini ve kültürel değer sistemlerini ve yaşam tarzlarını açığa çıkarmak ve bu değerlerin vurgulandığı ortak projeler geliştirmek, festivaller ve seminerler düzenlemek, grupların birbirlerinin benzer yönlerinin farkında olmaları, ve üst bir kimlik geliştirebilmeleri için önem taşımaktadır (Süleymanov, 2016).

Üçüncü olarak, toplumun çoğunluğuna hakim olan “Suriyelilerin Türklerin işlerini ellerinden aldığı” düşüncesi ve bu düşüncenin yarattığı rekabet duygusu ve tehdit algısı gözönüne alındığı zaman, artan rekabetin yaratacağı sosyal çatışmalardan kaçınmak için yeni istihdam olanaklarının yaratılması çözüm

olarak sunulabilir (Özpinar, Çilingir ve Düşündere, 2016, s. 4-5). Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı bölgelerde hem Türklerin hem Suriyelilerin istihdamını artırmaya yönelik girişimlerin desteklenmesi Suriyelilerin işgücü piyasalarına adil ve güvenli şekilde dahil edilebilmesi için önem taşımaktadır (Özpinar, Çilingir ve Düşündere, 2016, s.4-5). Ucuz işgücü piyasalarında artan rekabetin yanı sıra, Türkiye’de eğitim alan Suriyelilerin yakın zamanda mezun olacakları ve yüksek eğitim gerektiren meslek alanlarında da rekabet yaratabileceği düşünülmektedir. Bu nedenle, yüksek eğitim gerektiren mühendislik, eczacılık, doktorluk, öğretmenlik gibi iş alanlarında da istihdamın artırılması önemlidir.

Dördüncü olarak, işgücü piyasaları, toplumu ekonomik açıdan beslemesinin yanı sıra, gruplar arası temas olanağı sağlayarak önyargıyı azalıcı ve gruplar arası tutumları iyileştirici etkiye sahiptir (Özpinar, Çilingir ve Düşündere, 2016). Karaoğlu (2015)’na göre, Suriyeli sığınmacılarla etkileşimi ve deneyimi olan katılımcılar, deneyimi olmayan katılımcılarla karşılaştırıldığında sığınmacılara karşı daha fazla olumlu tutum sergilemekte ve sığınmacıları daha az tehdit olarak görmektedir. Benzer şekilde, mültecilere işveren ve bireysel temasta bulunan İtalyan işverenler, temasta bulunmayanlarla karşılaştırıldığında, mülteci yanlısı politikaları daha çok savunmakta ve daha eşitlikçi tutumlar sergilemektedir (Vezzali ve Giovannini, 2011). Bu bulgular ışığında, politika yapımcıların Suriyeliler ve yerel toplumun iş gücü piyasalarındaki etkileşimini destekleyen çeşitli düzenlemelere gitmesi önerilmektedir.

Son olarak, temel hizmet alanlarında erişimde yaşanan sıkıntıların önüne geçmek için, yerel halkı hedef alan, belediye ve sağlık gibi temel hizmet alanlarındaki kapasiteyi artırma ve gençler için ekonomik gelir kaynakları yaratma potansiyeli olan projeler geliştirilmesi gerekmektedir. İhtiyaç sahibi topluluklara hizmet veren belediye ve sağlık kuruluşlarının (1) çalışmalarını düzenlemesi ve daha koordineli hale getirebilmesi ve (2) acil durumlar ile kapasite planlamaları için olanaklarının artırılması gerekmektedir. Temel hizmetlere ve yerel yönetimlere daha fazla yatırım yapılması gruplar arasında ortaya çıkabilecek çatışmaların önüne geçmek için atılabilecek önemli adımlar arasındadır (Tunç, 2015, s.54-55). Ayrıca, yerel halktaki “kaynakların sınırlı olduğu”, “kaynakların Suriyelilerle paylaşıldığı için tükeneceği” ve “Suriyelilerin

varlığının tehdit oluşturduğu” algısını kırmak amacıyla, gerek temel hizmet alanlarında gerekse de işgücü piyasalarında ki kapasite olanaklarını arttıracak projeler geliştirilmesi ve bu projelerin yerel halka duyurulması gerekmektedir.

Kaynakça

- AFAD Başkanlığı, (2013). *Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacılar, Saha Araştırması Sonuçları*. Ankara.
- AFAD Başkanlığı, (2014). *Türkiye'deki Suriyeli Kadımlar Raporu*. Ankara.
- Aktaş, E. ve Gülçür, İ. (2017). Suriyelilere Yönelik Toplumsal Kabulü ve Uyumunu Etkileyen SosyoEkonomik Faktörler: Mersin İli Mezitli İlçesi Örneği”, *Toplum ve Demokrasi*, 11 (23), 235-248.
- Allport, G. W. (1954). *The Nature of Prejudice*. Cambridge, MA: Perseus Books.
- Ankaralı, H., Pasin, Ö., Karacan, B., Tokar, M., Künüroğlu, Ç.ça, M., Özislam, M. E., Şahingöz, N. B. (2017). Üniversite öğrencilerinin Türkiye'deki Suriyeli sığınmacılara bakış açısı. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 7 (3), 122-132.
- Atasoy, A. ve Demir, H. (2015). Suriyeli Sığınmacıların Kırıkhan'a (Hatay) etkileri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8 (38), 457-470.
- Batman Belediyesi (8 Kasım 2015). Erişim Tarihi: 8 Kasım 2015, <http://www.batman.bel.trm>
- Budak, P. (2017). Yerel halkın algısında Suriyeli sığınmacılar ve toplumsal etkileri: Elazığ ili örneği. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5 (62), 543-564.
- Bugün (27 Mart 2014). *Syrian refugees forced to depart Turkish resort as tourist arrive*. Erişim tarihi: 10 Haziran 2015, <http://national.bgnnews.com/syrian-refugees-forced-to-depart-turkish-resort-as-tourists-arrive-haberi/63>
- Carpio, X. V. ve Wagner, M. (2015). *The impact of the Syrian refugees on the Turkish labor market*. Policy research working paper 7402. World Bank Group.
- Castles, S. ve Miller, J. M. (2008). *Göçler çağı, modern dünyada uluslararası göç hareketleri*. İstanbul:İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Chatty, D. (2015). *The Syrian humanitarian disaster, disparities in perceptions, aspirations and behaviors in Lebanon, Jordan and Turkey*. Oxford: Refugee Studies Center. Erişim Tarihi: 21 Kasım 2018, <https://www.rsc.ox.ac.uk/publications/the-syrian-humanitarian-disaster-disparities-in-perceptions-aspirations-and-behaviour-in-lebanon-jordan-and-turkey>.

- Ekinci, Y., Hülür, B. A. ve Deniz, A. Ç. (2017). Yabancı ve marjinal olarak öteki: Yerleşik ve yabancı ilişkisi bağlamında Suriyeli Sığınmacılar. *Tarih Okuma Dergisi*, 365-392.
- Enson Haber (27 Eylül 2018). *Suriyeli ve Türk aileler kavga etti: 1 ölü 4 yaralı*. Erişim tarihi: 5 Kasım 2018, <http://www.ensonhaber.com/suriyeli-ve-turk-aileler-kavga-etti-1-olu-4-yarali.html>.
- Erdoğan, M. (2014). *Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum Araştırması*. Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi, Ankara.
- Erdoğan, M. (2015). *Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum*. İstanbul: Bilgi Yayınları.
- Esses, V. M., ve Jackson, L. M. (2008). *Applying the unified instrumental model of group conflict to understanding ethnic conflict and violence: The case of Sudan*. In V. M. Esses, & R. A. Vernon (Eds.), *Explaining the breakdown of ethnic relations: Why neighbors kill* (pp. 223– 243). Malden. MA: Blackwell.
- Esses, V. M., Jackson, L. M. ve Armstrong, T. L. (1998). Intergroup competition and attitudes toward immigrants and immigration: An instrumental model of group conflict. *Journal of Social Issues*, 54, 699–724.
- Esses, V. M., Jackson, L. M., Dovidio, J. F. ve Hodson, G. (2005). *Instrumental relations among groups: Group competition, conflict, and prejudice*. In J. F. Dovidio, P. Glick, & L. A. Rudman (Eds.), *On the nature of prejudice: Fifty years after Allport* (pp. 227– 243). Malden, MA: Blackwell Publishing.
- Esses, V. M., Hodson, G. ve Dovidio, J. F. (2003). *Public attitudes toward immigrants and immigration: Determinants and policy implications*. In C. M. Beach, A. G. Green, & J. G. Reitz (Eds.), *Canadian immigration policy for the 21st century* (pp. 507–535). Montreal, Canada: McGill Queen's Press.
- Esses, V. M., Medianu, S., & Lawson, A. S. (2013). Uncertainty, threat, and the role of the media in promoting the dehumanization of immigrants and refugees. *Journal of Social Issues*, 69(3), 518–536.
- Fakih, A., ve Marrouch, W. (2015). The economic impacts of Syrian refugees: Challenges and current opportunities in host countries. *Georgetown Journal of International Affairs*. <http://journal.georgetown.edu/the-economic-impacts-ofsyrian-refugees-challenges-and-opportunities-in-host-countries/>.

- Feygina, I., Jost, J. T. ve Goldsmith, R. E. (2010). System justification, the denial of global warming, and the possibility of “system-sanctioned change”. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 36, 326–338.
- Gaucher, D. ve Jost, J. (2011). *Difficulties awakening the sense of injustice and overcoming oppression: On the soporific effects of system justification*. In P. T. Coleman (Ed.), *Conflict, interdependence, and justice: The intellectual legacy of Morton Deutsch* (pp.227–246). New York, NY: Springer Science + Business Media.
- Gaziantep AFAD, (2015). “Suriyeli Misafirlerimize Yönelik Çalıştay Düzenlendi”, Erişim tarihi: 18 Mart 2017, <http://www.gaziantepafad.gov.tr/SURIYELI-MISAFIRLERIMIZE-YONELIK-CALISTAY-DUZENLENDI>
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2016). *Türkiye göç raporu*. İç İşleri Başkanlığı Göç idaresi Genel Müdürlüğü. <http://www.madde14.org/images/6/60/GIGMGocRapor2016.pdf>
- Göç Terimleri Sözlüğü, (2009). Uluslararası Göç Hukuku, Uluslararası Göç Örgütü (IOM), No:8, İsviçre.
- Göker, G. ve Keskin, S. (2015). Haber medyası ve mülteciler: Suriyeli Mültecilerin Türk yazılı basınındaki temsili. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 41, 229-256.
- Güçtürk, Y. (2014). *Sürgün ile savaş sırasında Suriyeli mülteciler*, Siyaset. Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA), Ankara, Erişim Tarihi: Kasım 2018, <https://www.setav.org/5-soru-surgun-ile-savas-arasinda-suriyeli-multeciler/>
- Gülyaşar, M. (2017). Suriyeliler ve vatandaşlık: Yerel halk ve Suriyeli sığınmacılar çerçevesinde bir değerlendirme. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 678-705.
- Güney, Ü. ve Konak, N. (2016). Bolu’da Suriyeli ve Iraklı Sığınmacılar: Milliyetçilik, erillik ve vatandaşlık temelinde öteki algısı. *Alternatif Politika*, 8 (3), 506-535.
- Habertürk (8 Ağustos 2014). *Hamallar sopalarla Suriyelileri kovaladı*. Erişim Tarihi: 25 Haziran 2015, <http://www.haberturk.com/gundem/haber/978206-hamallar-sopalarla-suriyelileri-kovaladi>
- Habertürk (1 Ağustos 2014). *İstanbul’da Sariyer Nüfusu Kadar Suriyeli Yaşıyor*. Erişim Tarihi: 30 Mayıs 2015, <http://www.haberturk.com/gundem/haber/975425-istanbulda-sariyer-nufusu-kadar-suriyeli-yasiyor>

- Habertürk (31 Ağustos 2014). *BM: Suriye'nin yarısı mülteci*. Erişim Tarihi: 29 Mayıs 2015, <http://www.haberturk.com/dunya/haber/985586-bm-suriyenin-yarisi-multeci>
- Hürriyet (14 Ağustos 2014). *Gaziantep'te Suriyeli gerginliğinin asıl nedeni başka*. Erişim Tarihi: 25.06.2015, : <http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/26997677>
- Hürriyet (25 Ağustos 2014). *Residents of Istanbul suburb in violent protest over Syrian refugees*. Erişim tarihi: 10 Haziran 2015, <http://www.hurriyetdailynews.com/residents-of-istanbul-suburb-in-violent-protest-over-syrian-refugees.aspx?PageID=238&NID=70878&NewsCatID=341>
- Harunoğulları, M. (2016). Suriyeli Sığınmacı Çocuk işçiler ve Sorunları: Kilis örneği, *Göç Dergisi*, 3, 29-63.
- İçduygu, A. (2015). Türkiye, nereye kadar bir göç ülkesi?. *Koç Üniversitesi Görüş Dergisi, Göç ve Mültecilik Sayısı*, 88, 17-21Ankara.
- Jackson, L. M. ve Esses, V. M. (2000). Effects of perceived economic competition on people's willingness to help empower immigrants. *Group Processes & Intergroup Relations*, 3(4), 419– 435.
- Jost, J. T. ve Banaji, M. R. (1994). The role of stereotyping in system-justification and the production of false consciousness. *British Journal of Social Psychology*, 33, 1–27.
- Kahraman, F. ve Nizam, Ö. K. (2016). Mültecilik hallerini mekan üzerinden okumak: Gaziantep örneğinde Türkiyelilerin gözünden Suriyeli kent mültecileri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(44), 808-825.
- Karasu, M. A. (2017). Kentsel mekanda suç korkusu: Şanlıurfa örneği. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 41-76.
- Karaoğlu, E. (2015). *The role of social dominance orientation, empathy and perceived threat in predicting prejudice of Turkish citizens toward Syrian immigrants* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kaypak, Ş. ve Bimay, M. (2016). Suriye savaşı nedeniyle yaşanan göçün ekonomik ve sosyo-kültürel etkileri: Batman örneği. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 6, 84-110.
- Kirişçi, K., ve Ferris, E. (2015). *Not likely to go home: Syrian refugees and the challenges to Turkey and the international community*. Turkey project policy paper. Center on the United States and Europe at Brookings.

- Köşker, N. (2016). Öğretmen adaylarının Ortadoğu tasavvurları üzerine bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9 (43), 1463-1476.
- McKay, F. H., Thomas, S. L. ve Kneebone, S. (2011). It would be okay if they came through the proper channels: Community perceptions and attitudes toward asylum seekers in Australia. *Journal of Refugee Studies*, 25, 113-133.
- Murray, K. E. ve Marx, D. M. (2013). Attitudes toward unauthorized immigrants, authorized immigrants, and refugees. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 19(3), 332-341.
- Oğuz, H. Ş. (2015). Kültürlerarası Karşılaşmaların uzak ihtimali: Sığınmacılık deneyiminde Gaziantep örneği. *Tesam Akademi Dergisi*, 2 (2), 127-165.
- Oktay, F. (2014, 16 Aralık). *BM Kalkınma Programı direktörü Gustavo Gonzales ile görüşme notları*. Erişim Tarihi: 23 Kasım 2018,, <https://www.afad.gov.tr/tr/1604/BM-Kalkinma-Programi-Direktoru-AFAD-Baskaniyla>.
- Oytun, O. ve Gündoğar, S. S. (2015). *Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri Raporu*, ORSAM- TESEV Rapor No: 195, Ankara.
- Özpınar, E., Çilingir, Y. S. ve Düşündere, A. T. (2016). Türkiye'deki Suriyeliler: İşsizlik ve Sosyal Uyum, Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı.
- Özsoy, B. (2016). İç savaşın dışta kalan mağdurları: Gaziantepli kadınların göçle değişen yaşamları üzerine bir değerlendirme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(44), 1184-1191.
- Pettigrew, T. F. ve Troop, L. R. (2006). A meta analytic test of intergroup contact theory. *Journal of personality and social psychology*, 90, 751-783.
- Polat, F. ve Kaya, E. (2017). Bir ötekileştirme Pratiği: Türkiye'de yaşayan Suriyelilere yönelik tutumlar. *Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü e-Dergi*, 1(1), 38-48.
- Pratto, F., Sidanius, J., Stallworth, L. M. ve Malle, B. F. (1994). Social dominance orientation: A personality variable predicting social and political attitudes. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67(4), 741-763.
- Radikal (31 Ocak 2015). *Burger King'de dövülen Suriyeli çocuğun annesi de işten atıldı!* Erişim Tarihi: 16 Haziran 2015, http://www.radikal.com.tr/turkiye/burger_kingde_dovulen_suriyeli_cocugun_annesi_de_isten_atildi-1283646.

- Riek, B. M., Mania, E. W. ve Gaertner, S. L. (2006). Intergroup threat and outgroup attitudes: A meta-analytic review. *Personality and Social Psychology Review*, 10(4), 336-353.
- Saçan, S. (2017). Aydın halkının Suriyeli göçmenlere yönelik bakış açısının incelenmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1 (1), 28-38.
- Schaller, M., Park, J. H. ve Faulkner, J. (2003). Prehistoric dangers and contemporary prejudices. *European Review of Social Psychology*, 14, 105-137.
- Schweitzer, R., Perkoulidis, S., Krome, S., Ludlow, C. ve Ryan, M. (2005). Attitudes towards refugees: The dark side of prejudice in Australia. *Australian Journal of Psychology*, 57(3), 170- 179.
- Sönmez, M. E. Ve Adıgüzel, F. (2017). Türkiye’Suriyeli sığınmacı algısı: Gaziantep şehri örneği. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 16(3), 797-807.
- Stephan, W. G. ve Stephan, C.W. (2000). *An integrated threat theory of prejudice*. In S. Oskamp (Ed.), *Reducing prejudice and discrimination*, 23- 45. Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Stephan, W. G., Ybarra, O. ve Bachman, G. (1999). Prejudice toward immigrants: An integrated threat theory. *Journal of Applied Social Psychology*, 29, 2221-2237.
- Stephan, W. G., Renfro, C. L., Esses, V. M., Stephan, C.W. ve Martin, T. (2005). The effects of feeling threatened on attitudes toward immigrants. *International Journal of Intercultural Relations*, 29 (1), 1-19.
- Syria Regional Refugee Response. (2016, Haziran, 8). *Operational porter refugee situations*. Erişim adresi: unhr.org: [http:// data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php](http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php)
- Süleymanov, A. (2016). *Sultanbeyli halkının Suriyeli sığınmacılara bakışı*, Suriyeli Mülteci Çocuklarla El Ele Projesi Sonuç Raporu, İstanbul 2016, 47 s.
- Süleymanov, A. (2017). Suriyelilerin Türk toplumunda toplumsal uyum ve sosyal kabul düzeyi. *Uluslararası göç ve çocuklar*, 27-30.
- Şimşek, D. (2018). Mülteci entegrasyonu, göç politikaları ve sosyal sınıf: Türkiye’deki Suriyeli mülteciler örneği. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 40(2), 367-392.
- Tamer, M. G. (2016). Trabzon kamuoyunun geçici koruma kapsamındaki Suriyelilere bakış açısı. *Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 2(2), 180-211.

- Taştan, C., Haklı, S. Z., ve Osmanoğlu, E. (2017). *Suriyeli Sığınmacılara Dair Tehdit Algısı: Önyargılar ve Gerçekler*. Polis Akademisi Başkanlığı, Göç ve Sınır Güvenliği Araştırmaları Merkezi (GÖÇMER), Ankara.
- Topkaya, Y. ve Akdağ, H. (2016). Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının Suriyeli sığınmacılar hakkındaki görüşleri. Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7(1), 767-786.<http://displacement.mit.edu/syrian-urban-refugees-in-turkey-spatial-social-segregation/> Erişim Tarihi: 09.04.2019.
- Tunç, A.Ş. (2015). Mülteci davranışı ve toplumsal etkileri: Türkiyede ki Suriyelilere ilişkin bir değerlendirme. *Tesam Akademi Dergisi*, 2, 29-63.
- UNHCR, (2011). *Global trends report*. The UN Refugee Agency. Erişim tarihi: Mayıs 2015 <http://unhcr.org/4fd687f9.html>.
- UNHCR, (2014). *Global trends, mid-Year trends report*. The UN Refugee Agency, Erişim tarihi : Mayıs 2015 <http://unhcr.org/540091d89.html>.
- United Nations Secretary General. (2016). In safety and dignity: Addressing large movements of refugees and migrants,http://www.un.org/pga/70/wpcontent/uploads/sites/10/2015/08/21-Apr_Refugees-and-Migrants-21-April-2016.pdf
- Ünal, S. (2014). Türkiyenin beklenmedik konukları: “Öteki” bağlamında yabancı göçmen ve mülteci deneyimi, *Journal of World of Turks*, 6, 65-89.
- Vezzali, L. ve Giovannini, D. (2011). Intergroup contact and reduction of explicit and implicit prejudice toward immigrants: a study with Italian businessmen owning small and medium enterprises, *Quality and Quantity: International Journal of Methodology*, 45, 213-222.
- Woods, A. ve Kayalı, N. (2017). *Suriyeli topluluklarla etkileşim: İstanbul da ki yerel yönetimlerin rolü*. İstanbul Politikalar Merkezi.